

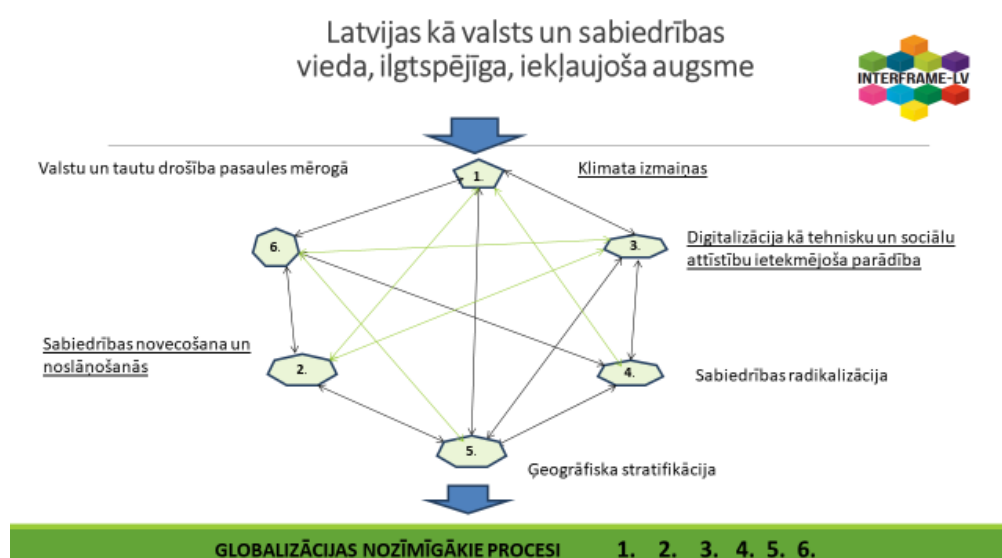
INTERFRAME-LV apkopots paveiktais un precizēts veicamais

Latvijas Zinātņu akadēmijā (LZA) 2019. gada 16. septembrī notika projekta “Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un to risinājumi starptautiskā kontekstā, INTERFRAME-LV” (viens no pieciem projektiem valsts pētījumu programmā (VPP) “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai”, 2019–2021) darba sanāksme, lai apkopotu pirmā gada deviņos mēnešos paveikto un precizētu tālākos uzdevumus. INTERFRAME-LV īstenotājs ir LZA sadarbībā ar šādiem galvenajiem partneriem un šādu tēmu sadalījumu starp tiem: Latvijas Lauksaimniecības universitāte, LLU (digitalizācijas ekosistēmas ar stratēģisku virzību uz ražošanas ekosistēmu digitalizāciju); Latvijas Universitāte, LU (sabiedrības radikalizācijas ekonomiskās sekas, ģeogrāfiskā noslāņošanās, sabiedrības novecošana un noslāņošanās); Rīgas Stradiņa universitāte, RSU (neelītes cilvēku rīcībspēja, sociālā kapitāla izmantošana, identitātes un drošības jautājumi, drošības koncepti); Agrolesursu un ekonomikas institūts, AREI (klimata pārmaiņu raksturs un ietekme Ziemeļeiropā, tostarp Latvijā, identificējot apdraudētākās nozares, klimata pārmaiņu samazināšanas pasākumi ES un Latvijā).

Paveikts jau daudz un strādāts arī vasarā

Projekta vadītāja akadēmiķe Baiba Rivža sniedza kopējo pārskatu par projektu tā norises pirmajā nepilnajā gadā. Par uzsākto pētījumu rezultātiem ziņots jau 26 konferencēs: 7 referāti plenārsēdēs, 20 referāti projektu semināros, 44 ziņojumi sekcijās. Tapušas 30 starptautiskās publikācijas. Šī zinātniskā domu apmaiņa ir ļoti nozīmīga galarezultātu un secinājumu veidošanā, īpaši jauno zinātnieku pieredzes iegūšanā, kā arī projekta rezultātu popularizēšanā.

Projekta būtība ir Latvijas tautsaimniecības un sabiedrības attīstību – ekonomisko vidi, dabas vidi un sociālo vidi – novērtēt un prognozēt dažādu globālo norišu kontekstā (skat. attēlu). “Panta rei” – jau senie grieķi bija novērojuši, ka viss plūst un mainās, un arī katrā no šo svarīgāko globalizācijas procesu grupām Latvijai ir savi uzdevumi. Bet projekts, no vienas puses, palīdz saredzēt, kur valstī pārmaiņas ir par lēnām vai vispār nenotiek, un, no otras puses, kā novērst nevēlamās pārmaiņas vai kā tām sagatavoties.

Jūlijā INTERFRAME-LV projekta vadītāja Baiba Rivža piedalījās Preiļu NVO Centra un Preiļu Sieviešu kluba organizētajā vasaras skolā “Atelpa – 2019” un prezentēja pētījumu

“Digitalizācija, izglītība, sabiedrība”, kura viens no secinājumiem, ka pat Baltijas valstu vidū atpaliekam e-komercijā. Vērtējot izglītības procesus, nav pieņemams un atbalstāms publiski izskanējušais viedoklis par ierobežojumu noteikšanu vidusskolas beidzēju iestājam augstskolā. Tad Latvija attālinātos no Eiropas un pasaules masu augstākās izglītības tendences – Eiropas attīstītākās valstis no elitāras augstākās izglītības uz masu augstāko izglītību pārgāja jau 70. gados, Latvija lielākam skaitam studentu augstskolu durvis atvēra 90. gados. Jādomā arī par sabiedrības kvalitāti un ne tikai šauri pragmatiski, ka visi nestrādā savā specialitātē u.tml. Augstākā izglītība ir cieši saistīta ne tikai ar darba tirgu, bet arī ar personības attīstību. Turklāt Latvijā jau tāpat trūkst apmēram 3000 dažāda līmeņa datorspeciālistu, kuru būs nepieciešams arvien vairāk.

Jūnijā LU Biznesa vadības un ekonomikas fakultātē (BVEF) notikušajā kolektīvās monogrāfijas "Tautas ataudze Latvijā un sabiedrības atjaunošanas izaicinājumi", kas izstrādāta uz VPP EKOSOC-LV (2014–2018) bāzes, iezīmējās demogrāfijas pētījumu pēctecīga turpināšanās jaunā perioda VPP "Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi" pat divos projektos – INTERFRAME-LV, kur LU ir sadarbības partneris, un projektā DEMOMIG, ko LU realizē sadarbībā ar LLU un Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmiju (RTA). Pētniecībā ietvertais jaunais tautas ataudzes jēdziens paplašina demogrāfijas tēmas ierasto ietvaru no individuālā ģimenes līmeņa līdz pārveidi un izmaiņas prasošajam sabiedrības līmenim. Šoruden izskanējusi laba ziņa, ka 1. klasē sākuši mācīties vairāk bērnu nekā iepriekš.

LU, LLU un RSU notikušajās vietējās un starptautiskajās konferencēs ziemā un pavasarī tika uzrādīta virkne risināmu problēmu. Piemēram, LU BVEF, sistēmiski novērtējot nabadzību un materiālo atstumtību, izvirzīja problēmu, ka līdz ar pensionēšanās vecuma paaugstināšanos un vecāka gadagājuma cilvēku nodarbinātību svarīgi samazināt prasmju neatbilstību, attīstīt dažāda veida iesaisti pieaugušo izglītībā un profesionālajā apmācībā, mūžizglītībai jābūt tiešām visa mūža garumā un pieejamai ikvienam neatkarīgi no dzīvesvietas vai vecuma. Tāpat tika uzrādītas problēmas par Baltijas jūras akvakultūras potenciāla nepietiekamu izmantošanu, tehnoloģiju vides lielākas sasaistes nepieciešamība ar digitālās demokrātijas attīstīšanu, sabiedrības līdzdalību un uzticēšanos pārvaldei.

INTERFRAME-LV sadarbībā ar Baltijas valstu zemkopības ministrijām un Eiropas Komisijas Lauksaimniecības pētniecības pastāvīgo komiteju (*SCAR, Standing Committee on Agricultural Research*) aprīlī LZA rīkoja semināru par bioekonomiku, kas arī ietver ekonomikas, sociālās un dabas vides līdzsvarošanu. Latvijā bioekonomikas attīstība galvenokārt ir saistāma ar bioresursu primāro ražošanu un pārstrādi, zemes racionālu izmantošanu, bioresursos balstītu pakalpojumu izvēršanu. Te ir plašas iespējas starpdisciplīnu zinātņu sadarbībai.

Viena no INTERFRAME-LV aktivitātēm ir arī dalība ekspertu grupās par Nacionālā attīstības plāna (NAP) prioritātēm 2021.–2027. gadam. Akadēmiķe Baiba Rivža piedalījās ekspertu grupas "Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei" apspriedē, profesors Sergejs Kruks (RSU) piedalījās Ministru kabineta sēdē par NAP.

Joprojām jautājums – kā rokās ir valsts dzīvotspēja?

INTERFRAME-LV pārstāvēto institūciju pētījumu grupu vadītāji darba sanāksmē līdzās projektā paveiktajam prezentēja arī tuvākā laika aktivitātes. *Dr. oec.* Inna Romānova (LU)

informēja par dalību starptautiskās zinātniskās konferencēs ar 25 referātiem, publicētiem 8 zinātniskiem rakstiem starptautiski recenzētos izdevumos (6 indeksēti *SCOPUS* un/vai *Web of Science*). LU 2020. gadā ir paredzētas 3 zinātniskas konferences saistībā ar INTERFRAME-LV veikto pētījumu tēmām. Vēl šogad LU ir pieteikusi dalību ar 12 ziņojumiem LZA Ekonomikas institūta rīkotajā III starptautiskajā ekonomikas forumā “BUSINESS SUPPORT: Critical Points, Science-Based Solutions & International Cooperation” / “BIZNESA ATBALSTS: kritiskie punkti, uz zinātnei balstīti risinājumi un starptautiskā sadarbība” no 30. oktobra līdz 1. novembrim.

Ekonomikas institūta direktore *Dr. Ķina Linde* visus klātesošos aicināja piedalīties šajā forumā, atgādinot, ka 1. novembrī vienas darba grupas temats ir “Digitālie risinājumi kā efektīvs rīks biznesa vides ātrākai attīstībai” un sasaucas ar INTERFRAME-LV pētījumiem.

LLU komandas (vadītāja *Dr. oec. Andra Zvirbule*) devumā *Baiba Rivža* izcēla līgumu slēgšanas praksi par zinātnisko darbu intelektuālā īpašuma (šajā gadījumā 3 maģistra darbu) nodošanu praktiskai lietošanai. Tā, piemēram, *Tatjanas Tihankovas* pētījumu rezultātu apkopojums “Digitalizācijas izvērtējums Latvijas augstskolās” nodots Latvijas Interneta asociācijai.

Starp LLU veikumiem projektā ir: apkopota informācija par tautsaimniecības strukturālajām izmaiņām pasaulē, padziļināti – Eiropas Savienībā un izvērsti – Latvijā 2009.–2018. gadā. Uz šīs informatīvās bāzes plaši analizēta zināšanu ekonomikas (kā *HT* un *MHT* rūpniecības bloka, tā arī zināšanu ietilpīgo pakalpojumu) vertikālā un horizontālā attīstība. Te svarīgs ir konstatējums, ka dominējošais nav iedzīvotāju blīvums teritorijā vai attālums no Rīgas, bet gan rezultātus nosaka cilvēku ieinteresētība un gatavība darboties atbilstoši mainīgajiem apstākļiem, t. sk. arī vietējo pašvaldību ieinteresētība pārmaiņās un atbalsta sniegšana.

LLU turpina aptauju “Kā rokās ir valsts dzīvotspēja?”, citu mērķu starpā, lai salīdzinātu ar 2017. gadā veiktās aptaujas rezultātiem. Tā kā 4. industriālās revolūcijas centrā ir digitalizācija, veikta uzņēmējdarbības struktūru vadītāju un darbinieku aptauja par e-vides izmantošanu.

Dr. sc. inf. Sergejs Kruks iepazīstināja ar RSU veikumu INTERFRAME-LV, izceļot apjomīgas aptaujas anketas veidošanu par pētāmajiem jautājumiem indivīda līmenī, iedziļinoties tādos tematos kā iemācītā bezpalīdzība, sociālais kapitāls, individuālā psiholoģija u.c. Tas sasaucas ar LLU pētnieku konstatēto, ka dominējošā loma konkrētu rezultātu sasniegšanā ir cilvēku attieksmei. AREI pārstāve *Dr. oec. Līgita Melece* līdzās vairākām notikušām un iepļānotām konferencēm uzsvēra sagatavotos 5 projektu pieteikumus ES pētniecības un inovāciju programmai *Horizon 2020*. Darba sanāksmē piedalījās arī Ventpils Augstskolas rektors *Kārlis Krēsliņš*, *Dr. oec. Veronika Bikse* kā INTERFRAME-LV pētnieki.

Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) Studiju un zinātnes administrācijas Zinātnes projektu nodaļas vadītāja *Inguna Paredne* pievērsa uzmanību tam, ka visiem VPP 5 projektiem jāorientējas uz kopēju rezultātu apkopojumu. Tā kā šajā posmā atšķirībā no iepriekšējo gadu prakses VPP nav viens konkrēts personalizēts vadītājs (kopumā VPP “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai” pārrauga IZM), projektu vadītājiem, t. sk. INTERFRAME-LV, pašiem jāuzņemas iniciatīva sadarbīties. Kā solis šajā virzienā bija programmas projektu vadītāju tikšanās augustā Aizkalnē, Preiļu novadā.

Sagatavoja Ausma Mukāne